

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2026-02-12
Besvaras senast
2026-02-18 kl. 12.00

Till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:495 Utvidgad och skärpt lag om vårdnadsöverflyttning vid våld

Barn ska skyddas från våld. En förälder som utsatt barnet eller andra närstående för våld sätter inte barnets bästa främst och måste kunna frångå vårdnaden.

Inte sällan pågår våld under graviditeten, och det kan eskalera efter förlossningen, när mor och barn är sköra och utsatta. Våldet försvårar för mamman att amma och ta hand om barnet.

Våldet försvårar för barn och mamma också långt efter att amningen avslutats, om den ens kunnat komma igång när våldet varit brutalt. Att utöva våld mot barnets primära omsorgsgivare är en fara för barnet och dess överlevnad. Det är inte att sätta barnets bästa främst.

År 2021, när vi socialdemokrater hade regeringsmakten, infördes barnfridsbrottet. Vi gjorde det straffbart att låta barn bevittna våld. När en våldsam man utövar våld mot mamman och barnet ser eller hör detta är det både ett brott mot mamman och mot barnet.

Barn är ändå fortsatt relativt oskyddade för vårdnadshavare som utsätter dem för våld. Föräldrarätten är fortsatt mycket stark på bekostnad av våldsutsatta barns rätt till en uppväxt fri från våld.

Viktiga steg har dock tagits. Samtidigt som barnfridsbrottet infördes ändrades även föräldrabalken så att barn som har en förälder som har mördat den andra föräldern enklare skulle kunna skyddas från mördaren och den otrygghet och de risker det innebär att ha sin ena förälders mördare som vårdnadshavare – att bli lämnad ensam och isolerad med ondskan.

De nya reglerna trädde i kraft 2021, och för oss socialdemokrater var detta ett mycket viktigt steg. Det rådde dessutom bred politisk samsyn. I detta lagärende skrev nämligen civilutskottet:

”När det gäller frågan om vårdnadsöverflyttning vid dödligt våld i familjen konstaterar utskottet att det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare skapar förutsättningar för en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer.

Som också regeringen framhåller är en vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig

som vårdnadshavare, och en ändring i vårdnaden ska då göras.”

Socialnämnden har ett ansvar att ansöka om vårdnadsöverflyttning när den får kännedom om att någon åtgärd behöver vidtas i frågan om vårdnaden, och lagstiftaren har varit tydlig med att bland annat dödligt våld är bakgrunden till den lagändring som har genomförts och därmed de utökade befogenheter och ansvar som lagts på socialnämnden.

Det är bra att även icke-dödligt våld innefattas av det som krävs för att en vårdnadsöverflyttning ska kunna äga rum och att det offentliga – kommun och tingsrätt – av lagstiftaren har getts en skyldighet att kliva in och hjälpa ett barn att slippa ha en våldsam förälder som vårdnadshavare. Men tyvärr ser vi återkommande att landets kommuner och övriga ansvariga myndigheter inte fullt ut tar sitt ansvar. Det är nödvändigt att staten kan garantera att lagen följs här i landet. Det är inte fritt valt arbete att följa lagen.

Regeringen måste se till att Sveriges kommuner implementerar lagstiftningen och initierar vårdnadsöverflyttningar så som lagen föreskriver. Det krävs därför ett kunskapslyft bland landets socialtjänster, inklusive familjerätterna, för det är viktigt att detta inte läggs på det enskilda våldsutsatta barnet eller på den våldsutsatta mamman – som ofta lever under konstant hot. För dem kan det vara förknippat med stor fara, många gånger med livet som insats, att förarga den våldsamma pappan. Många är de kvinnor och barn som mördats av pappor när de försökt lämna honom.

Att omvärlden och det offentliga kliver in och hjälper en våldsutsatt mamma att skydda barnet och sig själv är ofta den hjälp som krävs för att rädda barn och mamma från dessa mycket farliga, manipulativa och våldsamma män.

Barnfridsbrottet och införandet av möjligheten till vårdnadsöverflyttning vid dödligt eller annat allvarligt våld var viktiga lagändringar 2021.

Nu har det gått fem år sedan dessa lagändringar infördes, och det är positivt att den breda parlamentariska, politiska samsynen kring dessa förändringar har bestått, också efter ett regeringsskifte.

Lagstiftarens intention är tydlig: Barn ska skyddas från våld. Därför är det nu dags att ta nästa steg. Det är inte rimligt att det krävs att mamman blir mördad – eller allvarligt skadad – för att barnen ska slippa ha en våldsutövande pappa

som vårdnadshavare.

Barnfridsbrottet ger barn visst skydd, men det innebär fortsatt att barnet ofta tvingas ha gärningsmannen – den våldsutövande pappan – som vårdnadshavare, och han har många gånger en oinskränkt makt över barn och mamma.

Barnen måste även kunna slippa ha den våldsutövande föräldern som vårdnadshavare utan att det krävs att den andra föräldern, som ofta är barnets enda skydd, blir mördad.

Lagen säger som sagt förvisso att det är möjligt för en socialnämnd att initiera en vårdnadsöverflyttning också om en förälder allvarligt skadat den andra föräldern, men vi socialdemokrater vill se över denna formulering för att också inkludera annat våld: exempelvis långvarigt, latent våld, där enskilda våldshandlingar inte definieras som allvarliga var för sig men där de sammantaget utgör den typ av våld som en vårdnadshavare inte ska kunna utöva mot den andra föräldern.

Vi socialdemokrater vill att lagen skärps. Vi hoppas – och tror – att vi kan vara överens om detta med regeringen. Statsministern skrev ju också nyligen i en debattartikel:

”Ingen uppgift är lika viktig för den här regeringen som landets säkerhet och medborgarnas trygghet. Det innebär att våld mot kvinnor ska bekämpas med precis samma kraft och beslutsamhet som vi bekämpar den organiserade brottsligheten. Konsekvent har vi också ändrat lagar och regler för att bättre skydda kvinnor från förövare.”

Vi socialdemokrater utgår från att statsministern menar allvar med sina ord om kvinnor – också mammor som har barn med män som våldtar, slår och plågar dem och barnen och som ofta skyddas av dagens civilrättsliga lagstiftning. Vi räknar därför med att regeringens arbete och aviserade kraft i dessa frågor också ska inkludera den civilrättsliga lagstiftningen, som påverkar så många här i landet, så att lagen kan skydda landets mammor från våldsamma män – de män som använder sitt faderskap, vårdnaden över gemensamma barn och lagarna kring detta som redskap för att fortsätta plåga kvinnor och barn.

Detta måste få ett slut.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsminister Ulf Kristersson:

Vilka åtgärder avser statsministern att vidta för att lagen som reglerar vårdnadsöverflyttning vid våld ska utvidgas och skärpas så att barn inte ska behöva ha sin och sin mammas gärningsman som vårdnadshavare?

.....

Laila Naraghi (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch